

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ ТА СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ У ФАНТАСТИЧНИХ П'ЄСАХ С. ЩУЧЕНКА

Горвенко Алексій Мартинович

Магістрант Інституту журналістики і масової комунікації
Класичний приватний університет, Україна

Як зазначає дослідниця сучасної української драматургії Н. Юган, «популярними у драматургії 2000-х та 2010-х рр. є п'єси з «ірреальним» («нереальним») хронотопом. В першу чергу це п'єси-фантазмагорії та фантазмагорії-фарси, засновані на фантастичних сюжетах» [9, с. 202]. Безумовно, в сучасній українській прозі фантастика широко розповсюджена [1 – 2; 4; 11], але в драматургії менш використана.

У нашій роботі ми аналізуємо творчість драматурга-фантаста Сергій Щученко і його п'єси «F.ART» (2013) [7] та «Придурки 1» (2007 – 2011) [6].

С. Щученко продовжує своєрідно розвивати цю тему у За жанровими ознаками п'єса «F.ART» – комедія-фарс з елементами детективного жанру. Основа сюжету – фантастична. Головна героїня п'єси Джулія довгий час не розуміє, що з нею відбувається. У неї викрали 12 дітей-сиріт, якими вона опікувалася, та обіцяли повернути їх цілими та неушкодженими тільки якщо вона дозволить пожити у її тілі деякий час іншій людині. Вона просить допомоги у свого друга Алекса. Наприкінці п'єси Алекс визнається, що саме він зі своїми друзями все це влаштував: викрав дітей, вмовив вченого Ленца підселити у тіло Джулії душу іншої жінки. Він хотів бути ближче до своєї коханої, дослідити її внутрішній світ, пізнати самого себе (за допомогою Ленца Алекс теж переселяється у інше тіло – жінки Марго), вступити у бажаний інтимний контакт з Джулією. Соціальний, кримінальний конфлікт п'єси переростає у любовний конфлікт.

Після експерименту з тілами та душами головних героїв з'ясовується кілька моментів: по-перше, у тілах Джулії та Алекса жили «підселенці-прилипали», які були несумісні один з одним – коли їх витягнули з тіл, життя молодого чоловіка та дівчини якісно змінилися на краще, і вони покохали один одного; по-друге, Алекс не зміг вступити в інтимний зв'язок з коханою жінкою, коли в її тілі була інша душа: чоловік кохав саме душу Джулії, а не її тіло.

У фіналі п'єси від двох клоунів ми дізнаємося про подальшу долю подружжя: «ПЕРШИЙ КЛОУН: Структура «F.ART» на даний час займається виключно модифікацією людей. Тобто, очищенням – від всілякого енергетичного, духовного та іншого сміття – і тюнінгованням. Доповненням ефектними та ефективними здібностями та можливостями. Керують структурою Алекс і Джулія. Координаційна рада складається з 12 дітей.

ДРУГИЙ КЛОУН: А якщо не так офіційно, то «F.ART» надає всім бажаним можливість – порівняти себе вчорашнього і себе сьогоднішнього. Після цього вирішуйте самі: бути прилипалою, чи не бути <...>» [7].

Фарсові риси привносять до п'єси два клоуни, які починають та завершують твір, а також кілька разів переривають сюжетну дію [10, с. 343]. Вони кожний раз перераховують позитивні риси людини, гучно сперечаються між собою, вітаються, бігають по сцені та «дають пенделі» один одному, а також спілкуються з глядацькою аудиторією.

Своєрідно продовжує тему справжнього кохання, порушену у творі С. Щученка «F.ART», п'єса цього ж автора «Релікт». Ця монодрама входить до циклу «Придурки 1»

(2007 – 2011).

Дія розвивається у «ірреальному» («нереальному») хронотопі. Певно, це далеке майбутнє нашої планети. Звичайних людей було замінено на біороботів. Їх можна ввімкнути та вимкнути, вони не запам'ятовують емоції, їх пам'ять можна скорегувати, а самих біороботів просто переплавити на будь-яку річ. Два біороботи Карл та Клара відкопали колишнього землянина, якого вони вважають «реліктом». Це чоловік – Малюк, він колишній киянин. Карл та Клара починають експериментувати з «реліктом».

Головним експериментом стає вивчення ставлення Малюка до жінок – до сексу та кохання. Конфлікт твору – любовний.

Малюк не хоче вступати в інтимні стосунки з Кларою: вона йому просто не подобається. Він потребує справжнього кохання. Чоловік пам'ятає, що у минулому житті він кохав Вероніку. Він кличе її. Клара запрошує ще одного біоробота, яка видає себе за Вероніку. Малюк починає спілкування з Веронікою, але дуже швидко з'ясовує, що жінка не розуміє: кохання повинно бути безкоштовним, щирим та відданим. Він намагається розповісти Вероніці, яким має бути сніг, – біоробот його не розуміє. Малюк помирає. Карл та Клара намагаються приховати наслідки свого провального експерименту. Розчулена та розгублена Вероніка хоче дізнатися, як виглядає сніг.

Таким чином, людина не може жити серед біороботів. Чоловік гине без любові та органічного навколишнього середовища.

Фантастична п'єса «Без коня» пов'язана з п'єсою «Релікт». Ці твори об'єднують спільні герої: Малюк, Карл, Клара та Вероніка.

Хронотоп цієї п'єси теж «ірреальний» («нереальний»), але читачу та глядачу автор не натякає, що персонажі – біороботи. Напроти, усі герої живуть звичайним людським життям: згадують своє дитинство та молодість, закохуються, готовлять їжу, виховують дітей. У п'єсі є зовнішні конфлікти (Персонаж – Персонаж, Персонаж – Група) та внутрішній конфлікт (у душі головного героя). Конфлікт розвивається на ідейному та соціальному рівнях.

Малюк вирішив стати пам'ятником у одному невеликому місті. Раніше у місті був пам'ятник дуже відомій та впливовій людині, але з часом мешканці міста переосмислили історію своєї країни та знесли пам'ятник. Малюк вирішив зайняти вільний постамент.

Карл як Чиновник цього міста, надав Малюку кошти на коня, розробку концепції проекту та зарплатню. Але Малюк вирішив не купувати коня. Стався перший конфлікт – між владою міста та Пам'ятником.

Малюк хоче стати Батьком міста, впливовою постаттю, яку поважали би усі мешканці міста, приходили до нього і у щасливі миті свого життя, і у смутку. Він готовий терпіти усі негаразди: негоду, птахів, які нападають на нього, відсутність комфорту. Згодом він звикає жити на постаменті.

Наступні конфлікти виникають у нього з Кларою та Веронікою, які його кохають. Він не хоче жити з ними та слухати їх: вважає, що вони живуть банальним та нікому непотрібним життям, а його місія – думати про всіх мешканців міста та захищати їх. Поступово жінки йдуть від нього. Коли стає зрозумілим зростання впливу Постаті на суспільство, виникає конфлікт з Чиновником міста Карлом. Карл намагається скинути Малюка з п'єдесталу та зайняти його місце. Але Малюк змагається з Карлом та виборює своє право виконувати роль Пам'ятника. Тоді колишні друзі починають ігнорувати його: вони приходять до пам'ятника та вдають, що не помічають Малюка, не розуміють, хто перед ним. Пам'ятник починає нервувати. Але згодом з'ясовується, що це жарт: друзі поздоровляють його з Днем народження.

Вони люблять його, обожають, бо... вони «вигадали його» [6]. Друзі пригадують дитинство, щасливі моменти свого життя, йдуть гуляти до лісу. Пам'ятник теж хоче піти з ними: «А мене? Суниці-сероїжки збирати... Раків лякати... Я також хочу дитинство золоте... Я також був! Візьміть мене з собою! Чуєте! Я з вами! Я хочу гуляти! Я хочу ходити по дорогах і плавати по воді! Я хочу ловити метеликів і красти яблука! Я НЕ ХОЧУ бути пам'ятником нікому! (Кидається навздогін, але тут же повертається, кидається знову і повертається знову, знесилено падає біля постаменту). Але ж хтось повинен? А хто, якщо не я? Хто хоче бути ось так – зараз, відразу та назавжди? (Підіймається на постамент). Хто може стояти тут і любити всіх, хто його не пам'ятає? Хто хоче вічно охороняти могили з улюбленими трупами? Хто? А я буду! Всі підуть, полетять на літаках і попливуть на кораблях. Чоловіки та жінки. Діти та дорослі. Сиві діди та голомози немовлята. Всі. А я буду. Сам... [6].

Герой починає протиставляти себе суспільству. Він втрачає живий зв'язок не тільки з друзями, але й зі своїм минулим.

Список використаних джерел:

1. Вещикова О.С. (2017) Категорія містичного: науковий дискурс і репрезентація в сучасній прозі. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. (76), 129-133.
2. Олійник С.М. (2013) Побутування фантастичного у сучасній українській прозі. Синопис: текст, контекст, медіа, (3-4). вилучено із <https://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/67>.
3. Скибицька Ю. (2004) Сучасна українська драма: мотиви та поетика. Українська література. Вилучено з: <https://ukrlit.net/article1/1874.html>.
4. Трокай А. (2011) Фантастика і фентезі в сучасній українській літературі. Сучасна українська книгосфера. Вилучено з: avtura.com.ua/review/767/.
5. Цокол О.О. (2017) Текстові стратегії української драматургії 1980 – 2010-х рр. [Автореф. дис. канд. філол. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка]. Репозитарій НУК. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19690/1/avtoref_Tsokol_%C2%A0final_1.pdf.
6. Щученко С. (2007) Придурки 1. Kurbas.org.ua. Вилучено з: <http://dramaturg.org.ua>.
7. Щученко С. (2013) F.ART. Kurbas.org.ua. Вилучено з: <http://dramaturg.org.ua>.
8. Юган Н.Л. (2018) Мелодраматичні засоби та прийоми у п'єси сучасних українських драматургів. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія. Філологічні науки, (2 (16)), 262-272.
9. Юган Н.Л. (2019) Фантастика та фантасмагорія в сучасній українській драматургії (конфлікт та персонаж). Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія. Філологічні науки. 2019. № 1 (17). С. 202-215.
10. Юган Н.Л. (2019) Формування національної ідентичності українського суспільства засобами театру. Вісник Національної академії керівних кадрів культури та мистецтв, (2), 341-345.
11. Bolshakova A. (2023) «A necessary medicine for wounded souls»: Ukrainians discover Ukrainian drama. Nost. Network for Border Crossing Journalism. Available at: <https://nost.org/news/ukrainians-discover-ukrainian-dram>.